

Nordek — vår sista integrationschans i Norden?

Problematiken kring Nordek diskuteras i denna artikel av bankdirektör Hans Swedberg, Skandinaviska Banken. Förf. konstaterar, att det är ett gediget framtidsprogram, som Nordek kan bli medlet att förverkliga. Det ligger i hög grad i de nordiska ländernas intresse att i det hårdnande klimatet på världshandelns område samordna sina ekonomiska möjligheter. Ett enat Norden kan också bli "en stabiliserande faktor i den kanske allt oroligare 1970-talsvärlden".

Huvuddragen i den senaste fasen av de nordiska samarbetssträvandena på det ekonomiska området är väl kända. Den danske statsministern Baunsgaards överraskande utspel vid Nordiska Rådets session i februari i fjol, den därefter följande febrila utredningsfasen, den finske statsministern Koivistos oväntat positiva deklamationer och det fortsatta sammanträddandet på nivåer av varierande höjd är viktiga inslag i denna bild, vilka alla fört utvecklingen framåt. Till detta måste läggas uttalanden av samstämmigt positiv art från fackföreningsrörelsen i Norden. Däremot har tyvärr reaktionerna från näringslivets organisationer i de olika nordiska länderna varit åtskilligt blandade.

Varför är det då så angeläget, att man lyckas, och vilka är utsikterna härför? Ja, dessa frågor både ställs och besvaras nu överallt i debatten runt integrationsproblemen på det ekonomiska fältet, och det kan synas som om inte så mycket mera står att utvinna ur alla fakta och allt spekulerande. En del bitar kan dock urskiljas som särskilt viktiga i det komplicerade Nordek-pusslet.

Den nordiska samhandeln har sedan EFTA:s tillkomst utvecklats ungefär dubbelt så snabbt som världshandeln i dess helhet, och detta gäller både i fråga om kvantitet och värde. Speciellt gynnsam har utvecklingen varit för ett par länder, Norge och Finland, men också Sverige har fått se sin handel med de närliggande nordiska marknaderna, som länge ansetts långt mindre intressanta

än de verkligt "stora" marknaderna Storbritannien och Västtyskland, blomstra i oanad utsträckning. Det är så mycket angelägnare att understryka den höga tillväxttakten för det inter-nordiska varuutbytet som ökningen varit påtagligt måttlig inom så stora branscher som skogssektorn och på livsmedelsområdet.

Snabb utveckling

Utvecklingen av den nordiska handeln fortgår nu med oförminskad kraft. Visserligen fattas det ej röster som säger, att tillväxtkraften snart skulle vara uttömd. Redan EFTA har inneburit en sådan stimulans att ett ökat samarbete inom Norden knappast kan ge den erforderliga ytterligare drivkraften framåt. Detta förefaller vara en väl pessimistisk inställning; fortfarande finns många marknadsfaktorer bundna i Norden, vilkas samordning inom en ekonomisk union borde kunna få mycket goda återverkningar. En marknad med 22 miljoner människor som under likartade villkor producerar för denna konsumtion är en målsättning, som i dagens allt dystrare västeuropeiska marknadsperspektiv bör kunna bära åtskilligt långt.

Den nordiska ekonomiska unionen skall ju byggas upp med utgångspunkt från en tullunion. Med en sådan förbättras möjligheterna för en handelspolitisk samverkan Nordens länder emellan och, får man hoppas, också för ett dynamiskt engagemang i strävandena mot betydligt större marknadsenheter än både EFTA och EEC. Den i januari framlagda äm-

betsmannarapporten, som med rätta fått många smickrande omdömen, redovisar en preliminär enighet om tullsatserna för 85 % av de olika varupositionerna. Men viktiga områden som kemikalier, hushållsmaskiner, bilar, glas, skor och konfektion liksom även järn och stål, där ytterligare överväganden krävs, lämnas åt regeringarnas avgöranden.

Uppfattningarna divergerar som bekant fortfarande starkt vad gäller jordbrukets ställning. För att utveckla samhandeln på kort sikt anser man preferensarrangemang som det enda möjliga. När det blir fråga om det långsiktiga samarbetet uppvisar åsikterna större spridning, och alla länderna inkl. Sverige har härvid sina särsynpunkter. Fisket representerar ett närliggande fält, som man delvis avser att draga in i det nordiska samarbetet. Kan man på livsmedelsområdet finna en lösning, torde hela frågan om nordiskt ekonomiskt samarbete med allt vad detta betyder både på industri- och kapitalsidan ha förts ett långt stycke framåt.

Pragmatism

Tullunionen, som ju innebär att en gemensam tullnivå för samtliga de fyra länderna etableras, skulle utgöra insig-niet på att man denna gång menar allvar i sina ekonomiska samsamarbetssträvanden. Man skall vid dennas uppbyggnad gå fram närmast pragmatiskt, en term som inom EFTA med dettas lyckosamma utveckling fått något av ett framtidens Sesam över sig. Pragmatismen gäller

kanske i ännu högre grad genomförandet av en möjligast samordnad ekonomisk politik, inkl. förslagen om att man skall ingående överlägga om budgetpolitiken, samordna de finanspolitiska instrumenten och utvidga det penningpolitiska samarbetet. Regionalpolitiskt samarbete skulle stödjas genom ett nordiskt finansieringsinstitut med fyra samordnade organ: en nordisk investeringsbank, den s. k. allmänna fonden för icke bankmässiga utvecklingsprojekt, jordbruksfonden och fiskefonden.

Den föreslagna samverkan på det industripolitiska området, som är en huvudmålsättning för Nordek, förutsätter särskilt ingående kontakter och samordnade ansträngningar. Nordens olika industriförbund har som bekant sedan mycket länge haft ett nära samarbete, och vi har ju under efterkrigstiden fått bevittna olika värdefulla initiativ inom ramen härför. Sålunda spelade de nordiska industriförbunden en betydelsefull roll vid EFTA:s tillkomst, och de har senare inom EFTA-kretsar haft ett nära samarbete både sinsemellan och visàvis EEC:s eget industriförbund.

Inom den nordiska ekonomiska unionens ram väntar stora uppgifter på industrin. Strukturpolitiken kan effektiviseras genom industriellt samarbete, och de stora miljövårds-, hälsovårds- och framtidsforskningsfrågorna likaså drivas framåt. En utbyggnad bör vidare enligt ämbetsmannakommittén ske av det energipolitiska samarbetet. Intressant är att registrera, att ett nordiskt atomkonsor-

tium också tillhör ämbetsmannaförslagen på detta område.

Åtskilliga av grundtankarna i den integrationsdebatt, som föregick EEC:s och även EFTA:s tillkomst, passerar revy också denna gång; främst naturligtvis strävan att åstadkomma en möjligast jämställd konkurrenssituation i Norden för näringslivet i dess helhet. Etableringsmöjligheterna för fysiska och juridiska personer skall likformas och näringsrättslagstiftningen ytterligare harmoniseras. Om utbildningsvägarna gäller detsamma, och på forskningsområdet skall konkreta samarbetsmöjligheter ytterligare undersökas. Utvecklingsbiståndet tillhör också de framtida intensivområdena.

Det är sålunda ett även i sina huvuddrag gediget framtidsprogram, som Nordek skulle bli medlet att förverkliga och, vill man gärna hoppas, utan alltför lång tidsutdräkt. En text till konvention angående den förestående unionen skall föreligga senast den 15 juli, och utredningsmaskineriet för detta ändamål dras nu snart igång för fullt. Sedan får man avvakta hösten, till dess att några mera påtagliga resultat kan föreligga.

Enstämmig svensk syn

I mängden av uttalanden från olika håll kan man lyckligtvis urskilja en sällan hörd, enstämmig svensk kör. Att vårt jordbruk har allvarliga svårigheter och därför avviker i sina ståndpunktstaganden är naturligt, och frågan är, vad man kan förhandla sig fram till på detta om-

råde för att inte stoppa fortgången av detta det begynnande 70-talets kanske viktigaste politiska och ekonomiska beslut. Allvarliga är också de invändningar, som hittills gjorts från både dansk och norsk industris sida. Det förefaller emellertid, som om man åtminstone i Danmark nu såg mindre pessimistiskt på följderna av en anslutning till tullunionen, vilken för dansk — liksom på betydelsefulla områden också för norsk — industri skulle medföra betydande påfrestningar i form av högre tullar än de hittillsvarande låga eller helt obefintliga. Allvarliga ter sig också invändningar från finskt håll, men ur ekonomiska synpunkter bör Finland ha åtskilligt mer att vinna på samarbetet än de andra länderna.

Frågan ligger numera på det politiska planet, och ett beslut i någon form bör komma senast under våren 1970. Omöjligt är väl inte, att om enigheten ej kan komma till stånd genom strävanden baserade på övertygelsen om de inbördes stora fördelarna av en nordisk marknad — främst kanske möjligheterna att stärka de nordiska industriernas konkurrenskraft — ett tryck utifrån kan driva fram beslutet. Frågan rörande anslutning till EEC, eller över huvud Gemensamma marknadens utvidgning, är ju skjuten på framtiden så länge, att det därmed uppstående tomrummet i den handels- och marknadspolitiska utvecklingen borde behöva utfyllas med ett

nytt initiativ. Också oron för en intensifierad protektionism i Förenta Staterna, liksom för nya internationella valutakriser, borde kunna få oss i Norden att än mer än som varit möjligt inom EFTA:s ram samla våra krafter. Omöjligt är väl ej heller, att utvecklingen inom EEC med allt fler negativa återverkningar för omvärlden kan verka pådrivande på oss av naturen tröga nordbor.

Med en samordnad nordisk marknad skulle vi också kunna lämna ett positivt bidrag till världshandelns ytterligare liberalisering efter det att Kennedy-rondens resultat genomförts i början av 1972. Rösterna för att få till stånd gynnsammare förutsättningar för den internationella handeln blir nu allt mer högljudda. Oavsett om man vill betrakta ett mål som världshandelns ytterligare frigörelse via etapper som EFTA, EEC, LAFTA och NAFTA (North Atlantic Free Trade Area) som angeläget, bör vi onekligen inför de kallare vindar, som i ett hårdnande internationellt klimat lätt blåser upp över världshandelsfältet, samordna våra möjligheter till bättre ekonomisk samlevnad och i varje fall genom ett intensifierat handels- och industrisamarbete försöka få Norden att, så långt det nu räcker, utgöra en stabiliserande faktor i den kanske allt oroligare 1970-talsvärlden. Nordek är förvisso en integrationschans — kanske den sista på länge — som vi knappast har råd att avstå från.